

A KÖVEK ATYJA

Irta Ijjas Antal

1.

A repülőmotor dörgése, amelyről úgy tetszett még az imént, hogy visszhangozva veri vissza a kopár sivatagi ég kupolája, most váratlanul elállt s a gép kettőt zuhant. Először függőlegesen egyet, lefelé, majd vízszintesen másikat: előre, siklórepülésben. A műszertábla előtt ülő vezető hangja kissé habozó és bizonytalan volt a mikrofonon át az utasfülke kopott, barna bőrlésein eddig bóbiskoló, de most a rázkódástól felébredő egyetlen utashoz: — A motorral van valami... De már nem zuhanunk... — s az üvegen át látni lehetett, amint lassú, nyugodt mozdulatai egyzerre viaskodtak kétfelé: hogy a IV.-es transzszaharai járat Tbilisi felé tartó parancsnoksági kis C. 32-esének acél és aluminium testét a levegőben tartsa motor nélkül is — és hogy a motort beindítsa. De mind a négy oldalon, az üvegmezőnyökön át, az ég lassan, egyenletesen távolodott, a föld pedig gyorsan, időnként ugrásszerűen megnövekedve, kerengve közeledett. Du Perrier gyomra, úgy érezte, fölszáll; valamit érzett a homlokán s az állán, és odanyúlt — a verejték vastag, szivacsos álarca volt s mintha csak a mozdulat idézte volna föl, villámgyorsan, akár egy filmizelőt rohanó képszeletei, összefüggés nélkül jutott eszébe egy csomó dolog: a telefonok és csengők gombsorai otthon, párizsi hivatalának íróasztalán — Marion a kormány mellé bújik be az autóba és térdei még karesőbbak a harisnya sötétarany szövésétől — az állomásépület, amikor először érkezett oda, még huszonöt évvel azelőtt, közönséges modern kis állomásépület, rajta sablonos betűkkel a felírás, *Karthago*, s az álmosan fénylő sínek, köves vasúti töltés a délutánban — a tafileleti repülőtér, ahol a gépre száll s a búcsúztató tisztek laza újjai a sapka mellett. — Le tudom vezetni a gépet — hallotta újra a vezető nyers hangját; alant a mélyben, parányian és ferdén, a kövek sivatagsárga lapján és fekete foltjai között megpillantott valamit, ami úgy tűnt fel, mintha néhány pálmafa lett volna, meg bozótosoport, köztük néhány apró épület fehérsége. Jobb felé a horizonon mint valami rozsdaszínű és sötétlila fűrészfogak sora, a Hoggar hegység a délutáni napsütés árnyékában! — A Kövek kútja oázis! — dörögte a mikrofonba az üveglapon túl a pilóta, s érezni lehetett, hogy szédítő gyorsasággal közeledik a föld: felig nyitottra esavart oldalablakokon keresztül forrón süttött be a levegő. — Megvan! — nyugtatta meg utasát a vezető, s már érezték is a zökkenést, a gép tömör gumikerekei a köves sivatagi mezőn száguldtak végig, ide-oda dobálva az aluminium, üveg és bőrlakományt. miut valami keskeny, hosszú autóbuszt, szédítő kanyarulatba fog-

va. A pálmafák, bozótesoportok és a két-három fehérítő vályogház eltűntek az egyik, vagy felbukkantak a másik oldalon; a gép megállt. Úgy tetszett, mintha pillanatoknak is töredékrésze telt volna el és a pilóta már nyitotta is kívülről az ajtót. Du Perrier öntudatlanul, mint az alyajáró szállt ki s csak szédülése, megrogyadozó léptei térítették magához. — Túlgyorsan jöttünk le! — állapította meg vigyorogva a vezető, de az ő szőrös és gorillaszerűen széles arca is verejtékes volt. A beszédében nem volt semmi mentegetődzés, inkább parancsoló erély: — Nekem azonnal a géphez kell látnom. Lamotte atya oázisán vagyunk. A házáig csak néhány száz lépés... Kérem, látogassa meg addig is... — Azután mintha csak észrevette volna, mennyire majdnem nyers és fölényes, megkérdezte egészen máskép, udvariasan, majdnem gyengéden a gép forró aluminium falának támaszkodó őrnagyot, akinek kemény, súlyos eleganciája annyira elütött az itteni sivatagi tiszték lomposágától: — ... Vagy parancsolja, hogy elvezessem odáig, őrnagy úr!?

Az rámosolygott azzal a nyílt, súlyos és elbűvölő kedvességgel, amelynek lefegyverező volta egyéniségének és karrierjének egyik titka volt: — A jelentést persze megírjuk, őrmester, és nem szeretném, ha az állana benne, hogy a leszállás után engem kellett Lamotte atya kunyhójáig támogatnia! Erősebbet akarok szívnii, mint ami nálam van, kínáljon meg a maga cigarettájából!

— Önnel — mondta az őrmester vidáman — egészen különös öröm együtt lenni. Sajnálom ezt a kis balesetet. Amíg egy cigarettát elszív, éppen odaér. De markoljon bele a dobozba, mert nem tudom, tart-e dohányt Lamotte Atya a háznál. Furesának találám, ha nem lenne itthon, mert mindig itthon van, és még nem bujt elő!

Valóban: végtelen csönd és üres lángholás az oázison. A cigarettá az ujjait perzselte, amikor elhaladt a kaktuszszerűen húsos és tüskés, vastagbőrű, magas sivatagi bokrok mellett, amikkel körül volt ültetve a kút, s az öt nyomorúságos pálmafa alkotta kertudvar szélén át a legnagyobb vályogkunyhó szélesretárt nyitott ajtaja felé ment. A vakító fehérre meszelt oldal- és homlokzati falak közepett, mint valami sötét, szétnyílt, alacsony ajak, olyan volt a bejárat, — és a küszöbén meghökkenve megállott. Nyílt oldalával egy apró kápolna tárulkozott a sivatag felé. Egyszerű, de csipketerítő oltár, fából való aranyozott tabernákulum, vörösuvegű, égő olajmécs, egy különös óriási feszület, ez volt minden berendezése. De abban a feszületben volt valami olyan lenyűgöző és rendkívüli — szinte szétvetette maga körül a kis kápolna kezdetlegesen tarkára mázolt vályogfalait. Az első pillanatban el lehetett nevezni így: A Tuareg Krisztus. A középső Szahara bennszülöttjeinek vonásaival ábrázolta a Megfeszítettet, ezekkel a hatalmas, kemény sivatagi vonásokkal, — s az egész test be volt festve azzal a fekete-barna színnel, amilyené a nap-

fény és a sivatag égetik ezredévek óta az ittlakók bőrét. Itt tártá szét karjait a sivatag felé — s közben mint valami eleven tabernákulum, úgy fogta körül tűzzel és arannyal a délutáni sugárzást, amely elteltette apró templomát. A férfi rossz lelkiismerettel tisztelgett, most be kellett volna mennie egy pillanatra... „ad altare Dei... *ad Deum qui laetificat juventutem meam!*“ Az árnyékok vető oldalra került, végigment a néma, szürke, forró árnyékon, amelyben dühös légyfelhők zümmögtek. A sarokban majdnem megbotlott: piszkos kék ruhájában egy szakállas, vén bennszülött üldögélt a fal tövében, úgy tűnt föl, mintha aludnék, de mikor az arcába pillantott, látta, hogy vak, a szemhéjai bemélyedve simultak kifolyt szemüregreire és felemelni sem tudta őket, de azért úgy emelte arcát az idegenre, mintha látna:

— Üdvözlégy Uram! Fordulj oldalt és lépj be! Ő nagyon beteg! De már reggel óta várja érkezésedet a Kövek Atyja. — Mikor kimondta a nevet, keresztbe tette mellén karjait.

2.

Innét, a kápolna hátsó falához ragasztott vályogépület sarkáról már föltáruul az ember előtt a Kövek Kútja oázis igazi belsősége: szétszórva néhány további pálmafa és kisebb-nagyobb építmény, az egyik afféle kemence; két bódé; egy kecske meg egy baromfiól; két üres galambduc, egy fedett üres teveállás, meg ez a három oldalon körülkerített és befelé kurtán előrenyúló alacsony tetővel ellátott épület, amit erről a különös és gyanús helyről időnként szóló jelentések nagyzóloan „khán“-nak neveztek s ahol megpihenhettek, vagy akármeddig el is tanyázhattak az idetvedt arabok, meg a szökött légionáriusok. Lamotte atya — őt hívta az egész Szahara arabul a Kövek Atyjának — szökevények hirhedt támogatója volt s a kerület kormányzata éppen ezért nyiltan utálta, rossz viszonyban volt vele. A mostani véletlen látogató jól tudta mindezt; párizsi íróasztalán nem egyszer feküdtek a Kövek Atyjáról szóló feljelentések és tájékoztatók; a létét Párizsban is éppen hogy csak megtűrték, ezt viszont kikényszerítette az egész ember furesa rendkívülisége: valamikor geográfus-történésznek indult, a kutatásai kedvéért lépett a szaharai hadsereg tisztikarába, és lett annak egyenesen legtudósabb tisztje, megtisztelő tudományos beosztásokkal s zavaros, ma már bizonytalan események után egyszerre csak történt vele „valami“, iemondott a rangjáról és eltűnt; majd évek múlva előkerült, mint fölszentelt pap, letelepedett itt a Szahara szívében és nem csinált egyebet, mint itt él az általa teremtett oázison, amitől a nevét is kapta. Valóban nem tett egyebet, mint itt élt. Az „Afrikai Szekció“ hivatalaiban nem volt olyan öreg osztályfőnök vagy beosztott, aki ne mint a Szahara katonai kormányzatának problémáihoz tartozó leltári darabot vette volna át elődeitől. Mivel

még akkor jött, amikor ez a hely itt még nem volt pacifikált terület, respektálták a foglalási jogát, meg azt, hogy apostoli vikáriusi jogot kapott a Hogartól keletre élő törzsek területére, ahol a tuaregek nagyon szeretik. „Fogj egy körzöt, szurd le a Dzsezirat el Hágár helyén, tágítsd a szárát háromszáz kilométerre és vonj egy kört vele, — a terület nem a kormányé, hanem az Abu el Higaráé, Lamotte atyáé!” — ez a mondás járta a Szaharai Szekcióban. A kormányzat kezdetben megpróbálkozott azzal, hogy felhasználja befolyását a törzsekre és a sejkekre, Lamotte atya azonban nem avatkozott bele a politikába! Láthatóan nem is téritett. Már huszonöt éve volt ott, amikor egyik igen fényes rozettát viselő hivatali látogatójának minden ironia nélkül vagy alázat nélkül, egészen magátólértetődő természetességgel mondta meg, hogy egészen addigi működése alatt nem keresztelt meg több mohamedánt, mint egyetlen haldokló öregasszonyt. „Hát akkor miért van itt?” — kérdezte a fényesrozettás látogató. „Attól tartok — mondta ő erre minden sértő él nélkül, nagyon kedvesen. — Önök nem tudnák megérteni!” Valóban nem értették meg, de megkísérelték megérteni abból, hogy ez az ember kétségtelenül szent volt, a „Szahara szentje“, ahogyan emlegették, e vonatkozásban is kicsit gyanakodva, mert ehhez a nevéhez is valami olyan mellékíz tapadt, mint a mohamedán marabutokéhoz.

3.

Zsinórra függesztett tarka fagolyók, mint valami nagyszemű durva gyöngyosor, lógnak az ajtóbejárat helyén, a látogató útja szabad, csak a golyósorokat kell szétvonnia, hogy egy félhomályos, majdnem sötét szobába lépjen. De Du Perrier az első pillanatban azt akarta kérdezni, hol van Lamotte atya, mert az ágyban, a magas ágyfejdeszkához támaszkodva egy öreg tuareg ült és sóváran égő, majdnem vad szemekkel bámult az ajtónyílásra. S az őrnagy abban a pillanatban tudta, hogy ő az: a sötét és megtört pillantásban a láz tündökölt, két felemelkedő kezéből dőlt a forróság, s tétova, gyöngye hangon így szólt franciául:

— Isten hozta végre! Már attól féltem... — nem tudta befejezni s a látogató zavartan állt, — Bocsásson meg, ha rosszul értene, de már oly régen nem tudtam beszélni senkivel sem... az anyanyelvemen.

— Tuaregül vagy arabul akar... — kérdezte udvariasan a másik, de elnémult a rászégeződött pillantástól. — Ügy örülök, hogy valaki... — suttogta a gyöngye hang, valóban szinte tört franciásággal, mintha valami idegenjkü beszélne ezekkel a szavakkal; a kemény, nagy cserepes száj, amely ezeket a szavakat formálta, évtizedek óta szokta még átlöködni küszöbén a tuareg-beszéd nyers torokhangjait. Közben a szemei lázasan esillogva vizsgálták a tisztet, aki előtte állt; a középtermetűnél magasabb, erős,

széles vállú férfi volt, csodálatosan szabályos vonásokkal, sárgás bőre s kiülő, erős fekete szemöldökei fölé símán hátradomborodó, kopaszodó, hatalmas esontkupola szökött s az ember pillantását az ragadta magához, mint valami sisak, — ...Még inkább örülök annak, hogy éppen ön... — s az erőfőn lehellet ujra megpihent.

— Boecásson meg — kérdezte lágyan és óvatosan Du Perrier — én természetesen ismerem önt... persze hallomásból... De ön nem tudom... — megállt, mert a másik arc kemény vonásait most feloldotta, vagyis inkább széttörte egy udvarias mosoly:

— Hetekkel ezelőtt tudtam már, hogy itt van és megéreztem, hogy most találkozunk, És ki ne ismerné önt, szintén legalább hallomásból, őrnagy úr, a Szekeió helyettes osztályfőnökét, a Szahara...

— ...Szürke Excellenciását, ahogy rólam mondani szokták — segített befejezni a mondatot a fiatalabb férfi, udvariasan és ironikusan. — Nos, örülök, hogy hivatalos utamon, ha ebből a kényszerleszállásból is, alkalmam van találkozni és megismerni önt, sajnálom, hogy ilyen betegen... Tbilisiben, ahová készülök, van valami kis gyarló helyőrségi kórház és egy-két jobb katonarvos. Legjobb volna, ha gépemre tudnám venni önt. Bőségesen van hely.

Amíg beszélt, észrevette, hogy a másikuak szeméi lezárultak, olyan símán s most olyan nyugodt és kiegyenlített arcvonások fölé, mintha aludna. A kezéhez nyúlt, hogy megnézze lazát és megpróbálja fölébreszteni; a száraz, öreg férfikéz szinte égetett. Ez már a haldoklás volt, utolsó kísérlete a testnek, hogy a halál hidege ellen összegyűjtse és harchavássa az élet minden melegét.

— Ültessen magasabbra! — mondta a haldokló anélkül, hogy kinyitotta volna a szemét. — A betegség váratlanul jött... nem tudtam senkit értesíteni... kérem... gyóntasson meg és oldozzon fel... megvan rá a joga, *in articulo mortis*.

Az őrnagy keze lehullott a forró esuklóról. Ha ismerte őt hallomásból a haldokló, akkor persze azt is tudnia kellett róla, hogy pap volt és hogy tizenöt éve élt házasságot. — s éppen ennek vonakodása volt, ami megmozdult benne: ezek az újjak, amelyek egy asszony testéhez érnek napról-napra, hogyan emelődjenek fel a feloldozás jelére, s hogyan mondják el a büntől való feloldás szavait ezek az ajkak, amelyek napról-napra belemérültek abba a tüzes, de most már évek óta megalázó és meggyalázó kalandba, Marion esőkjának örvényébe? Az asszonyi test volt az, ami kirajzolódtt elötte, mint valami ellenkezés, a karesú, fehér, lágy és varázslatos derengés, a szem első éveik éjszakáit olyan esztelen forró boldogságba zárta karjaival.

— ... Ha jól esnék önnek, hogy stólat is viseljen — mondta tovább a haldokló — akkor ott... — s a kéz intését követve az őrnagy habozás nélkül arra felé fordult és leakasztotta a lila stólat a falról a deszkatérdeplő s a fészület mellől, — ez a fészü-

let ugyanolyan rendkívüli volt, mint amilyent ott elől, a sivatag felé tárt kápolnában látott, annak kisebb mása: ismét a Tuareg Krisztus. — Egy légionárius, volt szobrász, akit itt rejtgettem... — adta meg kérdés nélkül a magyarázatot a gyöngye hang. — ... de ismét kérem önt, ültessen kissé magasabbra... Atyám.

Az őrnagynak le kellett hajolnia, hogy átkarolja, s közben ugyanazzal a mozdulattal, amellyel a papok szekták egymást üdvözölni, odaértette arcát a haldoklóéhoz, jobbról és balról:

— Köszönöm önnek, hogy engem, a bűnös papot bizalmára méltat! — és vállrozztái fölött a lila stólával melléje ült az ágyra. Jobbjának újjai azzal a mozdulattal emelkedtek áldásra és ajkai olyan pontosan mondták el a gyóntatást bevezető szavakat, mintha nem is mult volna el másfél évtized azóta, hogy mind ezt utoljára tette.

— Nagy bűnös voltam — mondta ekkor a haldokló váratlanul csengő, kristálytisza hangon — leteszem az ön kezébe életgyónásomat: Gyónom a mindenható Istennek, Szent Péter és Pál apostoloknak és minden szenteknek és Isten helyett tenéked...

4.

A sivatagi füvel megtömött keshedt matráczsák alatt érezni lehetett az ágydeszka keménységét, s a férfi, aki Isten helyett. Szent Péter és Szent Pál apostolok és minden szentek helyett ott ült, őrnagyi egyenruhában, vállán egy majdnem szintelenné kopott rongyos stólával, alig tudta szemeiből leküzdeni a könnyek égető szúrását. Figyelmesen hajolt az ajak fölé, egy emberélet fölé, amelyből gőz- és füstfelhőként csaptak arcába a bűnök, a saját életének bűnei. Mi lehetett az, ami ezeket visszafordította, éppen ellenkezőjükre úgy, hogy ennek a férfiéletnek útja ide vezetett a sivatagi életszentség magányába és tüzébe?

— ...Éveken át sokat, nagyon sokszor viaskodtam az isteni kegyelemmel, mielőtt engedtem volna neki... — gyónta a haldokló, mintha csak a kérdésre adta volna meg a választ és kissé megpihent; a gyóntató pedig lehajolt a láztól sorvadt száraz, öreg, tuaregszínű kezekhez, megcsókolta mind a kettőt: — Az volt a fontos, hogy végül engedett neki, atyám! Pihenhet kissé s majd folytassa, ha van még mit mondania!

— Van! — mondta a haldokló és tovább beszélt még egy darabig, majd elhallgatott és kis idő múlva hozzátette: — Mindent elmondtam, amire emlékszem s amire nem emlékeztem volna, most belefoglalom szándékban. Teljes szívemből szánom és bánom...

— Most oldozom fel! — figyelmeztette az lágyan, s a feloldozó mozdulat és a szavak telve voltak azzal az erős méltósággal, amelyet tizenkilenc század áhítatából szívtak magukba s amelyet

kiárasztottak mint valami vakító sugárzást. — Elégtételül elimádkozik értem egy Miatyánkot és egy Üdvözlégyet.

A beteg csak lehelni tudott: — Igen, azonnal megteszem, nagyon fáradt vagyok! — szinte magától csúszott fekvésbe; a feje semmivel sem pihent magasabban, mint a teste; az öregek és a vérszegények tudnak csak aludni így, s kora mellett valóban az is lehetett, vérszegény, — a láz s a napsütéstől barna bőrpigment felületes színe alatt az arca fakó volt, s amikor barátságosan mosolyogni próbált, látszott, hogy az inye olyan fehér, akár az ujságpapír. Ki tudná megmondani, hogy ebben a mosolyban mi volt a rendkívüli? — Ha egy kicsikét alszom, ne ijedjen meg... — mondta — tudom, csak éjjeltájban fogok meghalni... igen nem bánom, foghatja a csuklóm... — a szemei lecsukódtak és máris imádkozott. Úgy imádkozott, ahogy Loyolai Szent Ignác ajánlja az egyetlen Miatyánkra vagy Üdvözlégyre terjedő imádkozás legerőteljesebb módját, a „Harmadik Imamódot“ — „*Tertius modus orandi per mensuram, sive in numerum, ad modum rhythmi*“ — a ki- és belégzés között kiejtett egy-egy szóval s a gyóntató férfi csodálkozott, hogy ennek a testtől már-már búcsúzó léleknek, a láztól felemésztett testnek s a majdnem teljesen vértelen agynak még van elég ereje ehhez a rettenetesen fárasztó imádkozási formához... Fogta a beteg csuklóját és hallgatta, hogyan küzdi magát végig egymásután a Miatyánk és Üdvözlés szavain. A beteg pedig nem is érezte, hogy a csuklóját fogják s azzal a robajlással sem törődött, ami beszállt néha kívülről, nem tudta, hogy az őrmesternek sikerül már-már beindítania a motort; úgy tűnt fel neki, mintha időnként a lelke akarna elszakadni a testtől valami döngés zajának kíséretében, neki azonban még feladata volt, még végigmenni az Angyal szavain és az Egyház felkiáltásán, a bűnösök menedékéhez: Imádkozzál... éretünk... bűnösökért... most... most... és halálunk... óráján! — s amikor ennek végére ért, az öntudatért való szinte kegyetlen küzdelem után, belemerült a magas láz álmának forró feketeségébe és bitorába.

Amikor — nem tudta mennyi idő múlva — felébredt belőle, öntudata egy pillanat alatt ugyanolyan erős világossággal sugárzott benne s töltötte meg testi és lelki lényének minden zugát, mint ahogyan celláját az acetilén lámpa erős kékesfehér fénye; látogatója megtalálta és meggyújtotta s most újra ott ült aya szélén, mögötte a bejárat zsinórfüggönyének tarka gyöngysoraira láthatott, amögött pedig már az éjszakára a sivatagi udvar fölött. A kettőjük között lévő kapcsolat mostmár ugyanabban az erős feszültségű szférában történt, amely az ő életének sajátja volt; a látogató teljesen átvette a Dzszejrát el Hágár légkörének törvényszerűségeit. Anélkül, hogy kérdezett volna róla, tudta, hogy a beteg felébredt és teljes öntudatánál van — szinte vakító erejű és sugárzású öntudatnál, amely egyszerre volt a kegye-

lem fennsíkján égő életé és a halálé, amelybe most átlépni készült.

— Volna egy mód, hogy meg is áldoztassam, és ha beleegyeznek, itt is tudjak maradni ön után. Ha mint a Dzsezirát el Hágár apostoli vikáriusa, teljes püspöki joghatóságával...

— Szívesen meghallgatom gyónását, feloldozom kiközösítése alól s visszaveszem az Egyházba és az egyházi rendbe... De jól meggondolta-e?... Kérem, ültessen fel újra, fiam.

Az acetilénlámpa egész fénye a látogató arcába égette hideg holdfényét, nem maradt feltáratlanul egyetlen redője és ránca sem s ezek most mind gyalázatról és megalázottságról szóltak:

— Az az asszony, aki miatt történt... aki mint gyónógyermekem csábított el Karthágóban... már évek óta megese... mindenkivel... nem is titkolja... azt sem, hogy kettőnk érintkezésében éppen annyi öröme telik, mint a szeretőivel való együttlétben. Évek óta élek kéjében és gyalázatában. Előle menekültem inspekciós útra ide a Szaharába. De most...

— Ön sem akar ellenállni többé az isteni kegyelemnek. Ha a szándéka elég erős és szilárd, Du Perrier atya és ezt kijelenti, ott a térdeplő könyvpolcán találja a Rituale Romanumot. Elő kell keresnie a szertartást; azt hiszem, el kell imádkoznia az Apostoli Hitvallást és meg kell tagadnia tévedéseit. Meggyóntalom, feloldozom és visszafogadom s aláírok egy hivatalos iratot az ön érdekében az egyházi felsőséghoz. Talán intézze el, hogy gépésze ne zavarjon!

5.

— ... Amen! — mondta végül erős hangon s a térdeplő feje fölé áldásra emelt két kar lehanyatlott, nagyon fáradtan, de a haldokló ott ült az ágy szélén, még mindig ugyanazzal a csodálatos testi és lelki erővel, amellyel végigcsinálta az egész szertartást. De a térdelőnek úgy tűnt fel, mintha a kéz árnyékával együtt annak élete készülne aláhanyatlani.

— Du Perrier atya, ez-kétségtelenül érvényes, ha esetleg el is bogarásznak benne az egyházbiztosok. Miattuk azonban legokosabb volna, ha ügyének eldőltségéig itt maradna, de ha valahova rendeli az egyházi hatóság, a legnagyobb engedelmességgel azonnal menjen oda.

— Ha eldől, szeretnék itt maradni és átvenni az ön helyét, kivéve természetesen az apostoli vikáriusi felhatalmazást.

— Ez sem egyikünkre, sem másikunkra nem tartozhat. Nemcsak a vikáriusi felhatalmazás, hanem ittmaradása sem. Jól meggondolta-e? Mert...

— Nem árt-e a sok beszéd, atyám?

— Ez közvetlenül a halál előtti erő. És mostmár mindegy... Nem tudom, tudja-e, miért maradtam itt... Önnek sem lesz semmi

eredménye. Ne is számítson rá, én sem bírtam volna ki, ha eredményeket akartam volna elérni... Nemcsak az oázisról, hanem a kövekből való szivekről is jól neveznek a Kövek Atyjának... Ez a világ itt köröskörül ezerkétszáz év óta mohammedán, azelőtt pedig pogány volt, amióta csak pergésnek indult ez a földgolyó és itt ég a sivatagi nap tüze... Én nem akartam mást, mint hogy itt legyen és itt sugározzon Krisztus és hassa át jelenlétével, ha mást nem, a sivatagi levegőt... s fuvalljon itt is legalább egyetlen egy embernek a lelkében, a magaméban az isteni kegyelem... Nem merem sem ajánlani, sem elfogadni, hogy végleg maradjon itt, itt nincsen más, mint a vályogfalon túl Ő maga és köröskörül ez az udvar, meg a sivatag, meg a tuaregok, meg az oázisok városai... Ötven kilométerre jobbra és hatvannal balra: most már autóbuszjáratok vannak, az oázisokban kávéházak és mulatóhelyek... A lányok-férfiak Párizsba kerülnek innét, meg vissza, a Dzsezirát el Tbilili városában van egy leány, a legszegényebb családok egyikéből való, aki tíz éven át volt táncosnő Párizsban, romlottságából meggazdagodott és visszajött ide, fölemelte családját és modern párisi ruhákban jár és most minden szegény tuareg lány az El Ahagárnak ezen az oldalán ugyanerről az életútjáról álmodik, ami az övé... engem is felkeresett kétszer-háromszor mindig más alkalmi imádója autóján... és felkreszheti önt is, aki még fiatal... a sivatag kísértései ma mások, mint az egyiptomi és szíriai remeték korában... modernebbek, de hiszen ön onnét is, meg mostani útjában is jobban ismeri, mint én... tériteni sem lehet... a francia hódítás itt a sejkekkel meg a gazdagokkal fogott össze... és az a néhány ezer tuareg, aki itt él, az elnyomó gazdagokkal összefogott hódítók hitének tekinti a mienket... pedig Ő mindenkié... Krisztus mindenkié... és önnek nem lesz mása, csak Ő... néha még látszólag Ő sem, mert jön az, akit Keresztes Szent János a Lélek Sötét Éjszakájának hív, és akkor az emberben nincsen más, mint az, ami itt köröskörül van, izzó kövek és homok... és akkor viaskodni kell vele és érette, hogy visszatérjen ..

A fehérgeyneruhás férfi, aki ott térdelt előtte, csak most vesztette el viselkedésének eddigi fegyelmét és engedte át magát a felindulás rohamának, amelynek ellenállt, amióta a kápolnában megpillantotta a tűztől és aranytól övezett tuareg Krisztust. Most beleverte homlokát a kunyhó vályogpadlójába és sírt:

— ...Érette, egyedül csak érette... mert elhagytam és most visszatérek hozzá... hányszor jutott eszembe, míg távol voltam idele, hogy ott virraszt egyedül tabernákulumokba zárva, templomok és kápolnák sötétjének körötte eláradó tengerében, és nincs senki vele... közben pedig bűnbau éltem, millió másokkal együtt... mint a rothadó szemétdombok bűze, úgy füstölög a bűnökttől a lelkünk... s ő közben kiterjeszti karját a kereszten, mint az a Tuareg Krisztus... Nincs tovább, nem tudok senkit és sem-